

An investigation of the effects of rejected students' classroom behaviours on the classroom atmosphere and teachers' approach to these students¹

Reddedilen öğrencilerin sınıftaki davranışlarının, sınıf atmosferine etkilerinin ve bu öğrencilere yönelik öğretmen yaklaşımlarının incelenmesi

Ümit Çimen Çoşğun²
Mediha Sarı³

Abstract

While people like social acceptance, they do not like social rejection. Unlike grownups, social rejection can be quite challenging for children in terms of social and psychological aspects and may cause problems such as loneliness, academic failure, and behaviour disorders. Studies show that students rejected by their friends can demonstrate undesirable classroom behaviours more frequently. While some of these behaviours such as speaking between the activities, not attending the courses for some time, or being careless can be seen in the non-problematic behaviours category because they do not prevent learning or teaching, behaviours such as walking around, making noise, disturbing friends, and insulting friends are seen as moderate level undesirable behaviours and can affect learning-teaching atmosphere in a negative way. Therefore, in situations like these, teachers' approach to socially rejected students is of great importance.

The purpose of this study is to investigate general classroom behaviours of students who experience social rejection, the effects of these undesirable behaviours on the classroom atmosphere, and the methods teachers use for

Özet

İnsanlar, sosyal kabulden hoşlanırken, sosyal reddedilmeyi sevmezler. Reddedilme yaşayan çocuklar için bu durum, günlük yaşamlarında olduğu kadar okul yaşamlarında da bir takım sorunlara yol açabilmektedir. Araştırmalar, arkadaşları tarafından reddedilen öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışları daha çok sergileyebildiklerini göstermektedir. Sınıftaki öğrenme-öğretme sürecinin aksamaması bakımından öğretmenlerin sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yaklaşımları ve bu öğrencilerin gösterdikleri problem davranışlarla başa çıkma stratejileri oldukça önemlidir. Bu öğrencilere yönelik uygun müdahale yaklaşımlarının belirlenmesi için de öncelikle bu öğrencilerin tipik davranış biçimlerinin anlaşılması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki genel davranışlarının, sınıf için istenmeyen davranışlarının, sınıf içi öğrenme-öğretme atmosferine etkilerinin ve öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik kullandıkları yöntemlerin incelenmesidir. Nitel bir çalışma olan bu araştırma 2014- 2015 Öğretim yılında, Hatay ilinde bulunan bir ilkokul ve ortaokulda yürütülmüştür. Araştırmanın

¹ This article was presented at the International Congress on Education for the Future: Issues and Challenges (ICEFIC 2015). Ankara University, Faculty of Educational Sciences, 13-15 Mayıs 2015, Ankara/Türkiye.

² Ph.D. Student, Çukurova University, Education Faculty, Curriculum and Instruction Department, umitcimen@gmail.com

³ Associate Professor Dr., Çukurova University, Education Faculty, Curriculum and Instruction Department, msari@cu.edu.tr

these students. This qualitative study was conducted in two schools located in the city of Hatay, in the 2014-2015 education year. The data were collected via interviews from 13 teachers (five male and eight female) and observations on four (two female, two male) students. The data collected from semi-structured interviews were analysed using content analysis techniques.

Analysis of the data obtained from the teachers' interviews demonstrated two themes regarding the socially rejected students' classroom behaviours: "participation in the lesson" and "psycho-social environment". Findings show that frequently demonstrated behaviours of the students who experience social rejection included trying to answer questions they do not know, walking around aimlessly, not doing homework, asking questions unrelated to the lesson, and making other people do homework for them, taking no responsibilities, trying to attract attention, teasing friends, being silent, using physical violence, violating the rules, sitting alone, sitting next to other students without permission, and scribbling on others' homework. As for the teachers' approach to these students, they used such techniques as ignoring, warning, giving responsibilities, rewarding/acknowledging, meeting one to one, talking with the parents more frequently than the techniques such as giving a break, tranquilizing, providing psychological counselling or directing to RAM. Findings show that teachers should be trained about the approaches and intervention methods for students who experience social rejection, and the schools should organize intervention programs for the students who are socially rejected.

Keywords: Social rejection; classroom management; methods for rejected students; classroom behaviours; qualitative; content analyses.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

çalışma grubu görüşme yapmak üzere belirlenen 13 öğretmen ve gözlem yapmak üzere belirlenen 4 öğrenciden oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem formları kullanılarak toplanan veriler, içerik analizleri ile çözümlenmiştir.

Bulgulara göre sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin derse katılımlarıyla ilgili sık görülen davranışları yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışma, amaçsız dolaşma, ders dışı ilgisiz konuşma, ödev yapmama, dersle ilgisiz sorular sorma, ders dışı yanıtlar verme, ödevleri başkasına yaptırma şeklinde iken; sınıftaki psiko-sosyal çevreyle ilgili sık sergiledikleri davranışlar ise sorumluluk almama, dikkat çekmeye çalışma, arkadaşlarına sataşma, kendini öne çıkarmaya çalışma, sessiz olma, fiziksel şiddet, kurallara uymama, düşük ses tonu ile konuşma, çekingen olma, yalnız oturma, izinsiz başkalarının yanına oturma, bireysel çalışmak isteme ve başkasının ödevini karalamadır. Bu öğrencilerin öğrenme çevresini olumsuz etkileyen davranışları sınıfın dikkatini dağıtma, dersin akışını ve öğrenme ortamını engelleme, diğer öğrencilere olumsuz örnek olma, diğer öğrencilerin dinlemesine engel olma, sınıfın huzurunu bozma, öğretmen ve diğer öğrenciler arasında gerginliğe neden değildir. Öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik görmezden gelme, uyarma, sorumluluk verme, ödüllendirme/takdir etme, bireysel görüşme, veliyle görüşme gibi yöntemleri daha ağırlıklı olarak kullandıkları, fakat mola verme, sakinleştirme, psikolojik danışmana ve RAM'a yönlendirme yapmayı daha az kullandıkları belirlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre öneriler geliştirilmiştir. Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yaklaşım ve müdahale yöntemleri konusunda öğretmenlere eğitim verilmesi gereklidir. Okullarda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik önleme ve müdahale programları düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal reddedilme; sınıf yönetimi; reddedilen öğrencilere yönelik yöntemler; nitel; içerik analizi.

1. Giriş

Reddedilme yaşayan çocuklar için bu durum yetişkinlerden farklı olarak sosyal ve duygusal açıdan oldukça zorlayıcı olmakta, çocuklarda yalnızlık, akademik başarısızlık ve davranış bozuklukları gibi sorunlara sebep olabilmektedir (Harrist & Bradley, 2003). Creasey ve McInnis'e (2001, akt. Erözkan, 2004) göre reddedilme; kişilerarası ilişkilerde önemli diğerleri (ebeveynler, yakın arkadaşlar, akranlar vb.) tarafından kabul görmeyerek değersizlik duygularının yaşanmasına yol açan bir durum olarak tanımlanmaktadır. Bazı bireylerin istenmedik olayları iyimser olarak kabul ederken, bazıları tarafından reddedilme olarak algılayarak aşırı tepkide buldukları belirtilmiştir. Harris (2009) de, reddedilmenin bireylerde olumlu sosyal davranışları ve öz denetimi azalttığını, saldırgan davranışları ise artırdığını belirtmiştir.

Sosyal reddedilme yaşayan bireyler sınıf içinde diğer öğrencilere göre farklı davranışlar sergilerler. Sessiz kalma, derse katılmama gibi davranışlar problem oluşturmazken, ayakta dolaşma, gürültü yapma, arkadaşlarını rahatsız etme gibi problem davranışlara neden olabilmektedir. Araştırmalar, okulda arkadaşları tarafından reddedilen öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlar sergileyebildiklerini göstermektedir (Gülay, 2009; Coie, Dodge ve Kupersmidt, 1990, s. 33). Bu öğrenciler akademik ve sosyal açıdan sorunlu oldukları için riskli öğrenciler grubunda görülürler (Asher, 1990, s. 4). Bu çalışmada, sosyal reddedilme yaşayan riskli öğrencilerin sınıftaki davranışları (derse ilgileri, katılımları, etkileşimleri) ve öğretmenlerin bu öğrencilerle karşılaştıklarında kullandıkları yöntemler araştırılmıştır.

2. Amaç

Bu kapsamda çalışmanın amacı sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki genel davranışlarının, sınıf içi istenmeyen davranışlarının, bu davranışların sınıf atmosferine etkilerinin ve öğretmenlerin bu öğrencilerin problem davranışlarıyla başa çıkma stratejilerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki davranışları nasıldır?
2. Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışları nelerdir?
3. Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin davranışlarının sınıf ortamına etkileri nelerdir?
4. Öğretmenlerin sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik kullandıkları yöntemler nelerdir?

3. Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim çalışmaları bireylerin bazı olguları nasıl algıladıkları, tanımladıkları, hissettikleri, eleştirdikleri ve anladıkları hakkında dikkatli ve ayrıntılı bir biçimde anlama ve tanımlama gerektirir (Patton, 2002, s. 104). Bu amaca ulaşmak için çalışmada veri toplama biçimi olarak görüşme ve gözlem kullanılmıştır. Bu çalışmada ele alınan olgu (fenomen), sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin davranışları ve öğretmenlerin onlara yönelik yaptığı uygulamalardır. Çalışmada, sosyal reddedilme yaşayan öğrenciler üzerinde gözlemler yapıldığı gibi, öğretmenlerin bu öğrencilerle ilgili algıları, gözlemleri ve bu öğrencilerin gösterdiği problem davranışlara yönelik müdahale stratejileri ile ilgili görüşmeler yapılarak araştırma konusu derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma 2014-2015 öğretim yılında, Hatay ilinde bulunan bir ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenler iki aşamada belirlenmiştir. Birinci aşamada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde tipik bir ilköğretim okulu; ikinci aşamada ise bu okuldan ölçüt örnekleme yöntemine göre görüşme yapılacak öğretmenler belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi, görüşme kullanılarak

konu hakkında zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen öğretmenlerden derinlemesine bilgi toplamak amaçlandığından (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 135) tercih edilmiştir. Öğretmenlerin belirlenmesinde sınıfta sosyal reddedilme tanımına uyan bir öğrencinin bulunması, en az üç yıllık kıdeminin olması ve katılma gönüllü olması ölçüt alınmıştır. Gözlemlenecek öğrenciler ise yedinci ve sekizinci sınıflardan sosyometri tekniği aracılığıyla belirlenmiştir. Buna göre belirlenen 13 öğretmenle görüşmeler; dört öğrenci üzerinde de gözlemler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Öğretmenlerin altısı sınıf, yedisi branş öğretmenidir. Beşi erkek sekizi kadın olan öğretmenlerin mesleki deneyimleri ise 4-20 yıl arasındadır. Öğrencilerin ise ikisi kız, ikisi erkektir.

Bu okulda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin belirlenebilmesi için 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören 40 öğrenciye (7'si kız, 11'i erkek olmak üzere 19 yedinci sınıf öğrencisi; 11'i kız, 10'u erkek olmak üzere 21 sekizinci sınıf öğrencisi) sosyometri uygulanmıştır. Sosyometri testi Moreno'nun ortaya koyduğu biçimde gerçekleştirilmiştir. Moreno (1963) sosyometrinin sosyolojiden ortaya çıktığını ve arkadaşlık ilişkilerinin ölçümü anlamına geldiğini belirtmiştir (Akt. Dökmen, 1995, s. 56). Bu amaçla, klasik sosyometrik sınıflama yöntemi kullanılarak ve kağıt kalem testiyle yapılmış ve uygulama araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Sosyometri testi uygulanırken araştırmacı öğrencilere birer boş kağıt verilmiştir. Kağıdın ön yüzüne hoşlandıkları üç sınıf arkadaşlarının tercihi sorulmuştur. Arka yüzüne ise deneklerin en az hoşlandıkları üç sınıf arkadaşları sorulmuştur. Uygulama tamamlandıktan sonra her sınıftaki her bir öğrencinin sosyometrik puanlarının hesaplanması yapılırken pozitif atamalarda birinci tercih +3, ikinci tercih +2 ve üçüncü tercih +1 puan olarak sıralanmıştır. Negatif atamalarda ise ilk tercih -3, ikinci tercih -2 ve üçüncü tercih -1 puan olarak sıralanmıştır. Öğrencilerin sosyometrik puanlarına, toplam pozitif puanlar, toplam negatif puanlardan çıkartılarak ulaşılmıştır. Sıfır üzeri puan alanlar akranları tarafından kabul edilen, sıfırın altında puan alanlar ise popüler olmayan (akranları tarafından reddedilen- akran reddi) öğrenciler olarak kabul edilir (Hatipoğlu-Sümer, 1999, s. 48). Bir öğrenci redlerin yarısından fazlasını üzerinde toplarsa grup içindeki reddedilen üye statüsündedir (Akt. Dökmen, 1995, s. 66). Bu hesaplamaların ardından en yüksek reddedilme puanlarına sahip olan dört öğrenci belirlenmiştir. İki kız, ikisi erkek olan bu öğrencilerin ikisi yedinci (bir kız, bir erkek), diğer ikisi de sekizinci (bir kız, bir erkek) sınıf düzeyindedir.

3.1. Veri Toplama Aracı

Çalışmada öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen yapılandırılmamış gözlemler, öğretmenlerin de yardımıyla sınıf içerisinde yapılmıştır. Her öğrenci 40'er dakikalık üç ders saati gözlenmiştir. Toplamda 12 ders saati, 480 dakika aynı gözlemci tarafından gözlem yapılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu formdaki sorular araştırmacının amaçlarına paralel hazırlanmıştır. Görüşme formu için öncelikli olarak uzman görüşüne başvurulmuş olup gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, iki öğretmenle görüşme yapılarak pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşü ve pilot çalışmadan alınan geribildirimler doğrultusunda çalışmanın amacına hizmet etmeyen bazı sorular, görüşme formundan çıkarılmış ve bazı soruların anlaşılabilirliğine yönelik düzeltmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle dört soru içeren bu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan bireysel görüşmelerde, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerinin sınıf içi davranışlarının nasıl olduğu, istenmeyen davranışlarının neler olduğu, bu durumun sınıf ortamını nasıl etkilediği ve bu davranışlarla başa çıkmada kullandıkları yöntemlerle ilgili sorular yöneltilmiştir.

Öğretmenlerle görüşmeler okulda yapılmıştır. Görüşülen öğretmenlerden ikisi ses kaydına izin verdiğinden yalnızca bu görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmış; diğer görüşmeler araştırmacının söyledenleri yazması ile kaydedilmiştir.

3.2. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, birbirine benzeyen veriler, belli kavramlar ve temalar ile bir araya getirilir ve veriler okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). Bu çalışmada, veriler öncelikli olarak bilgisayar ortamına olduğu gibi aktarılıp veri metinleri oluşturulmuştur. Daha sonra şu aşamalar izlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 260): (1) Verilerin kodlanması, (2) Temaların bulunması, (3) Kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) Bulguların sunulması ve yorumlanması.

Elde edilen metinler birkaç kez satır satır okunarak olası kodlarla ilgili notlar ilgili verinin sağ tarafına yazılmıştır. Kodlamalar yapılırken ilgili literatür ve araştırmanın amaçları göz önünde bulundurulmuştur. Bu çalışmanın ardından, kodlar bir araya getirilerek ana temalar oluşturulmuştur. Elde edilen tema ve kavramların gösterimi için tablolardan yararlanılmıştır. Tablolarda ulaşılan tema ve kavramlara, bunların sıklıklarına (frekans) yer verilmiştir.

Bulgular araştırma raporu haline getirilirken var olan durumun ayrıntılı betimlenmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için toplanan veriler ayrıntılı olarak rapor edilmiştir. Bulgular görüşme yapılan kişilerin bakış açılarını yansıtabilmek için, olduğu gibi sunulmuş ve doğrudan alıntılara sıkça yer verilmiştir. Verilerin sunumu sırasında alıntı yapılırken öğretmenlere ilişkin kullanılan kısaltmalarda “Ö” harfi ve öğretmenlere verilen numaralar (örneğin, Ö1 şeklinde) alıntıların sonuna eklenmiştir. Ayrıca çalışmada kullanılan veri toplama araçları, ham veriler, analiz aşamasında yapılan kodlamalar ve notlar gerektiğinde incelenmeye sunulmak üzere saklanmıştır.

4. Bulgular

Bu bölümde görüşme ve gözlem verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin Sınıftaki Davranışlarına İlişkin Bulgular

Yapılan görüşmelerde öğretmenlere sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki davranışlarının nasıl olduğu sorulmuştur. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin sınıflarında sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin davranışları konusunda olumlu hiçbir şeyden söz etmedikleri ve bu öğrencilerin olumsuz davranışlarına vurgu yaptıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ifade ettiği bu davranışlar “Akademik davranış problemleri” ve “Psiko-sosyal davranış problemleri” olmak üzere iki tema altında toplanmış ve ulaşılan bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Görüşme Bulgularına Göre Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışları

Davranışlar	
Akademik Davranış Problemleri	Frekans (f)
Yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya	4
Ders dışı ilgisiz konuşma	3
Ödev yapmama	2
Dersle ilgisiz sorular sorma	2
Soruyla ilgisiz yanıtlar verme	2
Ödevleri başkasına yaptırma	2
Derse malzeme getirmeme	1
Derste uyuma	1
Çalışmaları bitirmeme	1
Psiko-sosyal Davranış Problemleri	
Sorumluluk almama	6

Sınıfta amaçsız dolaşma	4
Dikkat çekmeye çalışma	4
Çekingen davranma	4
Arkadaşlarına sataşma	3
Kendini öne çıkarmaya çalışma	3
Sürekli sessiz olma	2
Fiziksel şiddet içeren davranış sergileme	2
Kurallara uymama	2
Yalnız oturma	1
Başkalarının yanına izinsiz oturma	1
Arkadaşlarıyla işbirliği yapmak istememe	1
Başkasının ödevini karalama	1
Cinsel içerikli davranışlar sergileme	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki derse katılımlarıyla ilgili davranışları sırasıyla; yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışma, ders dışı ilgisiz konuşma, ödev yapmama, dersle ilgisiz sorular sorma, soruyla ilgisiz yanıtlar verme, ödevleri başkasına yaptırma, derse malzeme getirmeme, derste uyuma ve çalışmalarını bitirmemedir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, bu öğrencilerin akademik davranışlarla ilgili yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışmalarına ve ders dışı ilgisiz konuşmalarına daha sık rastlandığı dile getirilmiştir.

Öğretmenler sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki *akademik davranış problemleri* ilgili davranışlarını aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

...Dikkat çekmek için derse ilgili olmayan sorular sorarak, dikkat çekmeye çalışıyor. Sorulan sorulara ders dışı yanıtlar veriyor. (Ö4)

Derste alakasız şeylerden bahsetme, yanıtını bilmediği sorulara parmak kaldırma,..... ders esnasında evdeki olaylardan bahsetme ... Ödevlerini başkalarına yaptırma, ödev yapmama... (Ö5)

Çoğu zaman bilmedikleri sorulara parmak kaldırıyorlar. Bilmedikleri halde derse katılmaya çalışıyorlar. Bu da diğer öğrencilerin tepkisine neden oluyor. (Ö7)

Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki psiko-sosyal davranış problemleriyle ilgili davranışları sıklık sırasına göre; sorumluluk almama, sınıfta amaçsız dolaşma, dikkat çekmeye çalışma, çekingen davranma, arkadaşlarına sataşma, kendini öne çıkarmaya çalışma, sürekli sessiz olma, fiziksel şiddet içeren davranış sergileme, kurallara uymama, yalnız oturma, başkalarının yanına izinsiz oturma, arkadaşlarıyla işbirliği yapmak istememe, başkasının ödevini karalama, cinsel içerikli davranışlar sergilemedir. Bu davranışlardan daha sık rastlanılan davranışlar şunlardır: sorumluluk almama, sınıfta amaçsız dolaşma, dikkat çekmeye çalışma, çekingen davranma. *Psiko-sosyal davranış problemleri* ile ilgili öğretmenler tarafından dile getirilen davranışlar şöyledir:

...Her sorumluluk yerine getirmediğinde getirmediği zaman bir mazereti vardır. Sorumluluk bilincine sahip değil. ... (Ö4)

Bu öğrenciler genellikle başarı durumları düşük, özgüvenleri zayıf, kendini ifade edemeyen öğrenciler. Öğrencileri kaldırdığımda bildiği bir şeyi bile söyleyemiyor, bakakalıyor. Herhangi bir konu için girişim yok. Sınıf ortamında söz hakkı verdiğimde ancak kendi duyacağı bir ses tonuyla konuşur. ... (Ö11)

Diğer arkadaşlarından biraz daha iri yarı olduğu için sürekli arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulamakta ve bu yüzden dışlanmaktadır. ... (Ö12)

Ayrıca öğretmenlerle yapılan görüşmelerde akademik davranışları ile ilgili olarak düşük akademik başarıya sahip oldukları, psiko-sosyal davranışlarıyla ilgili olarak bu öğrencilerin yalnız oturdukları, ses tonlarının çok düşük olduğu, özgüvenlerinin zayıf oldukları da belirtilmiştir. Fakat bu davranışlar problem bağlamında temaların altında ele alınmamışlardır.

Dört öğrenci üzerinde yapılan sınıf gözlemlerinden elde edilen bulgular ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Gözlem Bulgularına Göre Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışları

Akademik Problemleri	Davranış	Kız	Erkek	Psiko-sosyal Problemleri	Davranış	Kız	Erkek
Dersi dinlememe		1	2	Arkadaşlarına sataşma		-	2
Ders dışı nesnelere uğraşma		2	2	Dikkat çekmeye çalışma		-	2
Sınıfla birlikte hareket etmeme		2	2	Başkalarını rahatsız etme		-	2
Derse katılmak istememe		2	1	Okul eşyalarına zarar verme		-	1
Yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışma		-	2	Kurallara uymama		-	2
Ders dışı ilgisiz konuşma		-	2	Başkalarının eşyalarını izinsiz kullanma		-	2
Ders dışı davranışlar sergileme		-	2	Arkadaşlarıyla alay etme		-	2
Ders dışı yanıtlar verme		-	2	Arkadaşlarıyla kaba konuşma		-	2
Çalışmaları bitirmeme		-	2	Başkalarının yanına izinsiz oturma		-	1
Sınıfın dikkatini dağıtma		-	2	Cinsel içerikli davranış sergileme		-	1
Grup çalışmalarına katılmama		1	-	Sürekli öğretmene ve tahtaya bakma		1	-
Parmak kaldırmama		2	2	Sessiz olma		2	-
Amaçsız dolaşma		-	1	Abartma		1	-

Tablo 2’de görüldüğü gibi gözlem bulgularına göre sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi davranışları, öğretmenlerin görüşmelerde dile getirdikleri problem davranışlara büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Akademik davranış problemlerinden dersi dinlememe, ders dışı nesnelere uğraşma, sınıfla birlikte hareket etmeme, derse katılmak istememe ve parmak kaldırmama hem kız hem erkek öğrenciler tarafından sergilenen ortak davranışlarırken diğer problemlerli davranışların çoğu erkek öğrenciler tarafından sergilenmiştir.

Sosyal Reddedilen Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki istenmeyen davranışları sorulmuştur. Öğretmenlerle yapılan görüşme bulgularına göre, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarının oldukça çeşitli olduğu ortaya çıkmıştır. Evertson, Emmer, Clements ve Worsham (2000, s. 170) öğrencilerin istenmeyen davranışlarını kolayca kontrol edilebilmesi için kategorilere ayırmak gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerle yapılan görüşmelerde sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışları Evertson, Emmer, Clements ve Worsham’ın belirttiği dört kategoriden problem olmayan davranışlar hariç, küçük problemler, büyük ama alanı ve etkileri sınırlı problemler, büyüyen ve yayılan problemler olmak üzere üç temaya ayrılarak incelenmiştir. Öğretmenlere bu soruda özellikle istenmeyen davranışlar sorulduğu için belirtilen dört kategoriden biri olan problem olmayan davranışlara yönelik kodlamalar yapılamamıştır. İlgili bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin Sınıf İçi İstenmeyen Davranışları

Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlar	Frekans (f)
Küçük problemler	
Sınıfta yeme, içme	2
Dikkat çekme isteği	1
Olayları abartma	1
Yersiz kahkaha atma	1
Büyük ama alanı ve etkileri sınırlı problemler	
Derse ilgisizlik	3
Amaçsız dolaşma	3
Ders dışı davranışlara yönelme	2
Ders dışı nesnelere uğraşma	2
Kurallara uymama	1
Görevleri yerine getirmeme	1
Sürekli hareket halinde olma	1
Burnunu karıştırma	1
Büyüyen ve Yayılan Problemler	
Arkadaşlarını rahatsız etme	5
Küfürlü konuşma	3
Fiziksel şiddet uygulama	2
Yalan söyleme	2
Hırçın/öfkeli davranma	2
Arkadaşlarına sataşma	2
Ders dışı ilgisiz konuşma	2
Arkadaşlarının eşyasını izinsiz kullanma	1
Bağırarak konuşma	1
Sınava gelmeme	1
Şikayet etme	1
Tartışma	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarından **küçük problemlerin** sınıfta yeme, içme, dikkat çekme isteği, olayları abartma, yersiz kahkaha atma olduğu belirlenmiştir. **Büyük ama alanı ve etkileri sınırlı problemlerin** derse ilgisizlik, amaçsız dolaşma, ders dışı davranışlara yönelme, ders dışı nesnelere uğraşma, kurallara uymama, görevleri yerine getirmeme, sürekli hareket halinde olma, burnunu karıştırma olduğu ortaya çıkmıştır. Evertson, Emmer, Clements ve Worsham (2000, s. 171) kuralları ve öğrenme çevresini tehdit eden davranışların büyüyen ve yayılan problemler olduğunu belirtmiştir.

Bu çerçevede arkadaşlarını rahatsız etme, küfürlü konuşma, fiziksel şiddet uygulama, yalan söyleme, hırçın /öfkeli davranma, arkadaşlarına sataşma, ders dışı ilgisiz konuşma, izinsiz arkadaşlarının eşyasını kullanma, bağırarak konuşma, yazılıya gelmeme, şikâyet etme ve tartışma davranışları **büyüyen ve yayılan problemler** olarak ele alınmıştır. Bu davranışlardan özellikle arkadaşlarını rahatsız etme ve küfürlü konuşmanın daha sık görüldüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca görüşme yapılan öğretmenlerden biri, sosyal olarak reddedilen öğrencisinin sınıfta herhangi bir istenmeyen davranışının olmadığını belirtmiştir.

Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarına ilişkin örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Kesinlikle oluyor. Bağırarak konuşma, izin almadan sağa sola gitme, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma, görevleri yerine getiremem. Bunun için grup üyesi olarak kabul etmiyor. Grup onu istemiyor. Hırçınlık, derse ilgisizlik bütün okul tarafından tanınır hale geldi. (Ö8)

Kendi etrafımı sürekli rahatsız etme, ders dışı oyuncakla oynama ya da yiyeceği yemeğe çalışıp, dinlemesi gerektiği zaman yazı yazırlar. (Ö11)

Derslere, yapılan etkinliklere katılmak istemiyor. Mesela defterleri açın dediğimde öğretmenim ben defterimi evde unuttum diyor. Fakat çantasını açıp baktığımda defterinin çantasında olduğunu görüyorum. Şu ana kadar defalarca yerini değiştirmek zorunda kaldım, sürekli yanındaki arkadaşına fiziksel anlamda zarar veriyor, onların dersi dinlemelerini ve katılmalarını engelliyor. Olur olmadık yerde kabkaba atıyor. Oyuncaklarını çıkarıp arkadaşlarına gösteriyor ve dersin işleyişini olumsuz yönde etkiliyor. (Ö12)

Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarının Sınıf Ortamına Etkilerine İlişkin Bulgular

Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıf ortamına etkileri öğretmen görüşlerine göre incelendiğinde, bu davranışlardan bazılarının diğer öğrenciler, bazılarının da öğretmen üzerinde olumsuz etkilerde bulunarak sınıf atmosferini olumsuz şekilde etkilediği belirlenmiştir. Sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıf ortamı üzerindeki olumsuz etkileri öğretmenlerce dile getirilme sıklığına göre Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarının Sınıf Ortamına Etkileri

Etkiler	Frekans (f)
Sınıfın dikkatini dağıtma	6
Dersin akışını ve öğrenme ortamını engelleme	5
Diğer öğrencilere olumsuz örnek olma	3
Diğer öğrencilerin dinlemesine engel olma	3
Sınıfta gerginliğe neden olma ve sınıfın huzurunu bozma	3
Zaman kaybına neden olma	2
Öğretmenin konsantrasyonunu bozma	2
Öğretmen ve diğer öğrenciler arasında gerginliğe neden olma	1
Sınıfta üzüntüye neden olma	1
Sınıfın psikolojisini bozma	1
Sınıfta gülüşmelere neden olma	1
Gürültüye yol açma	1
Verimsiz çalışma ortamına neden olma	1

Tablo 4'te belirtildiği gibi sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıf ortamını olumsuz etkilediğini belirten öğretmenler sıklık sırasına göre en çok sınıfın dikkatini dağıtma (f:6), dersin akışını ve öğrenme ortamını engelleme (f:5), diğer öğrencilere olumsuz örnek olma (f:3), diğer öğrencilerin dinlemesine engel olma (f:3), sınıfta gerginliğe neden olma ve sınıfın huzurunu bozma (f:3), zaman kaybına neden olma (f:2) ve öğretmenin konsantrasyonunu bozma (f:2) problemlerinden söz ederken; birer öğretmen de öğretmen ve diğer öğrenciler arasında gerginliğe neden olma, sınıfta üzüntüye neden olma, sınıfın psikolojisini bozma, sınıfta gülüşmelere neden olma, gürültüye yol açma ve verimsiz çalışma ortamına neden olma problemlerinden söz etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin görüşlerinden birkaç alıntı yer almaktadır:

Dersin akışını engelliyor, öğretmen- öğrenci sorunlarına neden oluyor. Onu savununca benimle diğer öğrenciler arasında problem oluyor. Çünkü zaten onlar dışlanan öğrenciye karşı birlik oldukları için öğretmen savununca da diğer öğrenciler buna karşı çıkıyorlar. Onunla birlik olduğumu düşünmüyorlar. (Ö2)

Kendisi kalktığı anda anında cephe oluşturuyorlar, kendisi kalktığı anda hepsi bir anda konuşuyorlar. Yine yalan söyleyecek, yine atacak şeklinde tepki gösteriyorlar. Belki olumlu söyleyecek fakat artık sınıf önyargılı ne söyleyeceğini bile dinlemiyorlar. (Ö4)

Alakasız verilen yanıtlar ve sorular, derste diğer öğrencilerin gülüşmesine ve çocuğun daha da çok dışlanmasına neden oluyor. Derste öğretilen havasını bozabiliyor. Dışlanan öğrencilere önem verdiğimde, diğer öğrenciler de dışlanan öğrenciyi taklit etmeye başlıyorlar. (Ö6)

Sınıfta gürültülü ortama neden oluyor. Verimli bir çalışma asla gerçekleşmiyor. Diğer öğrencilerin dikkatini dağıtıyor, konsantrasyon bozuluyor, konu dağılıyor, dikkat başka yöne gidiyor. Öğrenciler konuya hakim olamıyor. (Ö8)

Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilere Yönelik Öğretmenlerin Kullandığı Yöntemlere İlişkin Bulgular

Yapılan analizlere göre sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik öğretmenlerin kullandığı yöntemler, disipline etme, olumlu pekiştirme, öğretmen desteği, görüşme ve sevk olmak üzere beş temada toplanmıştır. Bu temalar altında yer alan müdahale yöntemleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Reddedilme Yaşayan Öğrencilere Yönelik Öğretmenler Tarafından Kullanılan Yöntemler

Yöntemler	
Disipline etme	Frekans (f)
Görmezden gelme	5
Uyarma	3
İsmi söyleme	3
Bazen ceza verme	2
Sınıfta genel uyarı yapma	1
Kuralları hatırlatma	1
Sıkı ödev kontrolü	1
Mola verme	1
Sakinleştirme	1
Olumlu Pekiştirme	
Görev/Sorumluluk verme	7

Ödüllendirme/takdir etme	2
Sınıfta öne çıkarma	2
İyi özelliklerini öğrencinin önünde velisine anlatma	1
Koruma /kollama	1
Sevecen yaklaşma	1
Öğretmen Desteği	
Öğrencinin sınıfla ilişkilerini geliştirme	4
Sınıftaki diğer öğrencilerle konuşma	3
Başarıyı tattırma	3
Derse motive etmeye çalışma	1
Öğrenciden onay isteme	1
Sınıftaki yerini sık sık değiştirmek	1
Öğrenciyi arkadaşlık ve uyum hakkında bilgilendirme	1
Öğrenciyi tanımaya çalışma	1
Dikkatini derse çekmek için şarkı söyleme, bilmece sorma	1
Görüşme	
Veli ile görüşme	5
Bireysel görüşme	4
Sevk	
Okul yönetimine ve psikolojik danışmana yönlendirme	1
Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) yönlendirme	1

Tablo 5'te gösterildiği gibi öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik *disiplini sağlamada* görmezden gelme, uyarma ve ismini söyleme başta olmak üzere, bazen ceza verme, sınıfta genel uyarı yapma, kuralları hatırlatma ve sıkı ödev kontrolü yöntemlerini tercih ettikleri belirlenmiştir. *Olumlu pekiştirme* teması, çeşitli pozitif pekiştiricileri ifade eden kodları kapsamaktadır. Bu çerçevede öğretmenlerin belirttiği yöntemler sıklıklarına göre sırasıyla görev/sorumluluk verme, ödüllendirme/takdir etme, sınıfta öne çıkarma, iyi özellikleri öğrencinin önünde velisine anlatma, koruma/kollama ve sevecen yaklaşma şeklindedir.

Öğretmen desteği teması öğretmenin sosyal reddedilme yaşayan öğrencinin okula, sınıfa ve derse uyumunu sağlamak için öğretmenin uyguladığı yöntemlere işaret eden çeşitli kodları kapsamaktadır. Bu tema altında öğretmenlerin kullandıklarını belirttikleri yöntemler, öğrencinin sınıfla ilişkilerini geliştirme, sınıftaki diğer öğrencilerle konuşma, başarıyı tattırma, derse motive etmeye çalışma, öğrenciden onay isteme, sınıftaki yerini sık sık değiştirme, öğrenciyi arkadaşlık ve uyum hakkında bilgilendirme, öğrenciyi tanımaya çalışma, dikkatini derse çekmek için şarkı söyleme/ bilmece sorma olarak ifade edilmiştir. Genel olarak öğretmen desteği temasında öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik özgüvenlerini yükseltmeye çalıştıkları söylenebilir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi beş öğretmen sınıfında sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin velileriyle görüştiklerini ifade ederken, dört öğretmen öğrencilerle de bireysel görüşmeler yapmayı tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Öte yandan bir öğretmen de bu öğrencileri okul yönetimine ve psikolojik danışmana gönderme; bir öğretmen de rehberlik ve araştırma merkezine (RAM)

yönlendirme yollarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmen görüşmelerinden birkaç alıntı sunulmuştur:

Onu rahat bırakmaya çalışıyorum. Büyütecek bir şey yok diyorum, uyarıyorum ona kimse dokunmazsa o da sınıf içinde yok oluyor. Birden çıkışınca sakinleştirmeye çalışıyorum. (Ö1)

Grupla beraber ortak sorumluluk vererek birlikte gezmelerini, faaliyet göstermelerini sağlamak, aileleriyle ve velileri ile görüşmek, çocuğun önünde velisine çocuğun boşuna gidebilecek olumlu davranışlarını anlatmak, bunu periyodik olarak yapmak.. Ailenin de öğrenciye özgüven aşılmasını sağlamak.. Hatalarını ise toplum içinde olmamak kaydıyla onun anlayabileceği seviyede tath sert uyarıda bulunarak anlatabiliriz. Yer yer nadir de olsa ceza vermek, sürekli ödül verirsek de anlamın yitirir. (Ö3)

Farklı kişilerle oturttum. Her derste yerini değiştirdim. Amaç neydi? Kaynaşmasını sağlamak, sınıftaki iyi, duyarlı öğrencilerin teneffüste yalnız kalmaması için onunla dolaşmaları ve oturmalarını istedim. Kolay sorular sorarak, başarı hazzını almasını sağlamaya çalıştım. (Ö4)

Olumlu davranışlarını arkadaşlarının önünde takdir etmeye çalışıyorum. Onu sınıf önünde öne çıkarmaya çalışıyorum. (Ö9)

Defalarca kendisiyle özel konuşmalar yaptım. Onunla görüşürken gayet normal, akıllıca cevaplar veriyor. Sorunu tam anlamak için ailesi ile görüştim. Tek çocuk olduğu için şımartılmış kanısına vardım. Ayrıca ne komşu çocukları ne de akraba çocuklarıyla oynamadıklarını, sürekli yalnız kaldığını öğrendim. ... Çocuğun iletişim sorunu var ortada. Bu nedenle arkadaşlarına nasıl davranması gerektiğini bilmiyor... Bu konuda ona fırsat bulduğum zamanlarda bilgiler veriyorum. (Ö12)

5. Tartışma

Gerek öğretmenlerle yapılan görüşmelerde gerek yapılan sınıf içi gözlemlerinde, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin genel olarak akademik ve sosyal problem davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Bu öğrenciler, sıklıkla yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışma, dersle ilgisiz konuşma, ödevlerini yapmama, sorumluluk almama, dikkat çekmeye çalışma, arkadaşlarına sataşma, küfürlü konuşma gibi problemlerle davranışlar göstermektedir. Bu sonuçlar, daha önce yapılan bazı araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Arkadaşları tarafından reddedilen öğrencileri, arkadaşlarıyla ilişki kurmak isteyen fakat diğer öğrenciler tarafından kabul görmeyen öğrenciler olarak tanımlayan Erden (2014, s. 35) bu öğrencilerin yalnız başına çalışma, sosyal becerilerde yetersizlik ve etrafını rahatsız etme davranışlarını sergilediklerini belirtmektedir. Coie, Dodge ve Kupersmidt'e (1990, s. 33) göre ise reddedilen öğrenciler, öğretmenleri tarafından arkadaşlarına göre daha özensiz, hiperaktif, problemler ve saldırgan olarak algılanmakta; akademik yetersizliğe sahip öğrenciler olarak görülmektedirler. Coie, Dodge ve Kupersmidt, bu öğrencileri problemlerini dışarı vuran, sosyal çekilme, hiperaktivite, saldırganlık (sözel ve fiziksel) ve suçluluk gösteren öğrenciler olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmada sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışlarına ilişkin ulaşılan sonuçlar, Coie, Dodge ve Kupersmidt'in gözlemlediği reddedilen öğrencilerin davranışları ile paralellikler göstermektedir.

Maras (2005, s. 17) akran reddi ve karşılıklı arkadaşlık ilişkisinin değerlendirilmesiyle ilgili yaptığı çalışmada, davranış özellikleri ne olursa olsun reddedilen tüm öğrencilerin, sınıftaki popüler ya da ortalama akranlarına kıyasla karşılıklı arkadaşlık yoksunu oldukları sonucuna varmıştır. En çok reddedilen öğrencilerin duygusal yalıtımlı olarak tanımlandıklarını vurgulayan Maras, bu çocuklardan bazılarının saldırgan, bazılarının çekingen, bazılarının ise hem saldırgan hem de çekingen olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarında da reddedilen öğrencilerin sınıflarında bulunan diğer öğrencilere kıyasla karşılıklı arkadaşlık ilişkisi geliştiremedikleri gözlenmiştir. Bununla birlikte gözlenen öğrenciler, ortak birçok davranışları olduğu gibi birbirlerinden farklı davranışlar da sergilemişlerdir. Sınıf ortamında bazı öğrenciler saldırgan davranışlar sergilerken, bazıları da

kendilerini sınıf ortamından izole ederek çekingen kalmayı tercih etmişlerdir. Hâlbuki insanlar, ait olmaya güçlü bir ihtiyaç duyarken, reddedilmekten kaçınırlar. Sosyal etkileşimlerde reddedilmekten kaçınmak için minimum düzeyde de olsa kabul görmek isterler. Reddedilme meydana geldiğinde, bu deneyim genelde oldukça sıkıntı verici bir durum olarak nitelendirilmektedir (Leary, 2001, s. 3). Bu nedenle reddedilme yaşayan öğrencilere bu durumla baş edebilmeleri konusunda yardımcı olmak, onların akran grupları içerisinde kabul edilmelerine destek sağlamak oldukça önemlidir.

Yukarıda belirtildiği gibi gerek görüşmelerde gerek gözlemlerde sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içerisinde olumsuz davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Dolayısıyla bu davranışların sınıftaki öğrenme-öğretme süreçleri üzerindeki etkileri de olumsuz yönde olmuştur. Bu öğrencilerin sınıf atmosferi üzerindeki olumsuz etkileri öğretmenleri tarafından, sınıfın dikkatini dağıtma, dersin akışını ve öğrenme ortamını engelleme, diğer öğrencilere olumsuz örnek olma, diğer öğrencilerin dinlemesine engel olma, sınıfta gerginliğe neden olma ve sınıfın huzurunu bozma, öğretmen ve diğer öğrenciler arasında gerginliğe neden olma gibi ifadelerle dile getirilmiştir. Bu bulgular da alan yazındaki sonuçlarla tutarlılık göstermektedir. Balay ve Sağlam (2008), farklı mekan, zaman ve sıklıkta görülse de sınıf içi istenmeyen davranışların öğrenme sürecini olumsuz etkilemeleri bakımından benzer özellikler içerdiklerine vurgu yapmışlardır. Benzer şekilde Atıcı (2014, s. 21) da sınıfta istenmeyen davranışların olumsuz, zayıf bir öğrenme atmosferine neden olduğunu, öğrencilerin dikkatinin dağıldığını, sınıf düzenini ve öğrenmeyi engellediğini belirtmiştir. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıftaki diğer öğrencileri psikolojik, sosyal, fiziksel ve akademik yönden nasıl etkileyebileceklerini açıklamalı ve istenmeyen davranışlarının yol açabileceği durumları anlamalarına yardımcı olmalıdırlar (Sadık ve Doğanay, 2007).

Görüşme yapılan öğretmenlerin tümü sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik çeşitli yöntemler uyguladıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntemlerden öğrenciyi görmezden gelme, uyarma, sorumluluk verme, ödüllendirme/takdir etme, bireysel görüşme, veliyle görüşme gibi yöntemleri daha ağırlıklı olarak kullanmakta iken; mola verme, sakinleştirme, psikolojik danışman ve RAM gibi profesyonel yönlendirmeler yapma daha az başvurulan yöntemler olmuştur. Hâlbuki reddedilme anlamlı bir ilişkinin kaybına ve bağın sonlandırılmasına işaret eder ve etkileri kırık ilişkilerin ötesine gider (Sommer, 2001, s. 167). Sommer, reddedilme yaşayan bireylerin bu durumla baş edebilmeleri için kendini geliştirme (self-enhancement), kendini koruma (self-protection) ve özgüveni koruma yöntemleri üstünde durmuştur. Bu nedenle sosyal reddedilen öğrencilere profesyonel yardımın yapılması ve öğretmenlerin bu yardıma paralel destekleyiciler olarak işbirliği içinde olmaları gerekir. Sosyal reddedilme yaşayan öğrenciler, içerisinde buldukları duruma çeşitli nedenlerle gelmiş olabilirler. Sosyal reddedilmenin farklı nedenleri olabilir. Bu nedenle Howard ve Landau'nun (2004, s. 70) belirttiği gibi bu çocuklara yardımcı olunurken bireysel farkları dikkate alınarak farklı müdahale stratejileri izlenmesi, onların gereksinimlerine daha isabetli karşılık verilmesini sağlayacaktır. Buradan hareketle, sosyal reddedilen öğrenciler belirlendikten sonra, bu öğrencilerin sahip olduğu ya da olmadığı beceriler ve gereksinimler belirlenerek, bunlara en uygun müdahale stratejilerinin geliştirilip uygulanması gerekmektedir.

Howard ve Landau bu öğrencilere yönelik sosyal beceri kazandırma, bu beceriye sahip fakat bunu kullanmayı bilmeyen öğrencilere sosyal beceriyi kullanma eğitimlerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen ve velilerin, çocukların akran ilişkilerini ve akranları arasındaki konumunu ortaya çıkarmalarını, akran ilişkileri hakkında bilgi edinmelerini, güçlü bir veli-öğretmen iletişimi sağlamak için öncelikli bir ev-okul işbirliği oluşturmalarını, okul psikolojik danışmanı ile tanışmalarını, sosyal beceriler eğitiminde aktif rol oynamalarını önermişlerdir. Bu çalışmanın bulgularına göre de sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik müdahalede okul psikolojik danışmanına ya da profesyonel yardıma yönlendirme stratejisini kullanan öğretmen sayısı

çok az olmasına rağmen, öğretmenlerin çoğunun öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeye ve güçlü bir veli-öğretmen iletişimi sağlamaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Sosyal reddedilmenin, tüm çocukların yaşayabileceği yaygın arkadaşlık problemlerinden farklı olduğunu belirten Howard ve Landau (2004, s. 69), sosyal reddedilen öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından sevilmediklerini, etiketlendiklerini ve onlardan kaçınıldığını; bu öğrencilerin kötü bir ünü kazanmaya meyilli olduklarını belirtmişlerdir. Asher (1990, s. 4) ve Erden (2014, s. 52) de bu öğrencilerin risk içinde olduklarını vurgulamışlardır. Bu nedenle çalışmalarda sosyal reddedilen öğrencilere öncelik verilmesi, onlara yönelik çalışmaların artırılması ve profesyonel müdahalelerin yapılması gerektiği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Dierolfa (2010, s.viii) göre de kişinin dışlanması veya sosyal reddedilme yaşaması sosyal bağlanma ve aidiyet duygularını tehdit etmekte ve sonuç olarak bireyin itici ve acı verici deneyimler yaşamasına neden olmaktadır. Maras (2005, s. 17) bu durumdaki öğrencilere yönelik sosyal becerileri geliştirme ve arkadaşlık kurma odaklı uygun önleme ya da müdahale hizmetlerinin faydalı olacağını vurgulamıştır. Bu çocuklara yönelik yapılacak müdahalelerin geç kalınmadan yapılması onların kişilik gelişimlerini de olumlu etkileyecektir. Çünkü Akın, Uysal ve Akın'ın (2016) belirttikleri gibi bireyin olumlu sosyal ilişkilere olan ihtiyacını karşılamada yaşayacağı başarısızlıklar, onun yaşamında yıkıcı etkilere sahip olabilecek sonuçlara neden olabilir.

6. Sonuçlar

Bu çalışmada sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıftaki genel davranışlarının, sınıf için istenmeyen davranışlarının, sınıf içi öğrenme-öğretme atmosferine etkilerinin ve öğretmenlerin bu öğrencilere yönelik kullandıkları yöntemlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sınıf gözlemleri ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi akademik davranışlarla ilgili yanıtını bilmediği soruları yanıtlamaya çalışma ve ders dışı ilgisiz konuşma, psiko-sosyal davranış problemleri ile ilgili sorumluluk almama, sınıfta amaçsız dolaşma, dikkat çekmeye çalışma, çekingenlik davranışlarının daha sık rastlanıldığı sonucuna varılmıştır. Gözlem bulgularında sosyal reddedilen kız ve erkek öğrencilerin ortak problem davranışlarının yanı sıra yalnızca erkek öğrencilerin gösterdiği problem davranışların da olduğu dikkat çekmiştir. Buna göre akademik davranış problemlerinden dersi dinlememe, ders dışı nesnelere uğraşma, sınıfla birlikte hareket etmeme, derse katılmak istememe ve parmak kaldırmama hem kız hem erkek öğrenciler tarafından sergilenen ortak davranışlarken diğer problemlerli davranışların çoğunun erkek öğrenciler tarafından sergilendiği tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin istenmeyen davranışlarının sınıf ortamını olumsuz etkilenmesine ve öğretmenin konsantrasyonunu bozulmasına neden olduklarını belirtmişlerdir. Öte yandan öğretmenlerin sosyal reddedilen öğrencilerin özgüvenlerini yükselterek onlara destek olmaya çalıştıkları; fakat bu öğrencileri psikolojik danışmana gönderme; rehberlik ve araştırma merkezine (RAM) yönlendirme gibi profesyonel yardıma sevk etmeye çok az başvurdukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu çalışmada sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin gözlem sonuçları ile öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçları büyük ölçüde benzerlik göstermiştir.

7. Öneriler

Araştırmacılar, reddedilen öğrencilerin risk içinde olduklarını ve yardıma ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir (Asher, 1990, s. 4; Erden, 2014, s. 52). Erden ayrıca bu öğrencilerin sınıfta ilgiye ve özel çabaya gereksinim duyduklarını ifade etmiştir. Shaffer (2009, s. 476-478) da reddedilen öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmiş, bunun için "Pekiştirme ve modelleme terapisi", "Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Öğretimi", "Akademik

beceriler eğitimi” düzenlenmesi önerilerini getirmiştir. Sommer (2001, s. 167) reddedilme yaşayan bireylerin bu durumla baş edebilmeleri için kendini geliştirme, kendini koruma ve özgüveni koruma yöntemlerini önermiştir. Sommer’ın veya başka bilim insanlarının önerileri dikkatle incelenerek okullarda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yönelik sınıf içi ve sınıf dışında müdahale stratejileri geliştirilebilir. Bu stratejilerin uygulanması süreçlerinde sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, veli, idareci ve hatta çocukların kendileri de dahil edilerek maksimum fayda sağlanmaya çalışılabilir.

Bu çalışma nispeten küçük bir grup üzerinde ve sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin sınıf ortamındaki durumlarının betimlenmesine yönelik yapılmıştır. Sosyal reddedilmenin nedenleri ele alınmamıştır. Ayrıca bu öğrencilere yönelik herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Başka çalışmalar, daha büyük gruplar üzerinde yapıp sosyal dışlanmanın nedenleri üzerine daha çok veri toplanabilir ve bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına ve sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin bununla başa çıkma davranışları kazanmalarına yönelik daha genel geçer bulgulara ulaşmaya çalışılabilir. Ayrıca sosyal reddedilme yaşayan çocuklar üzerinde yapılacak boylamsal ve deneysel çalışmaların da oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmalar sırasında öğrencilerin gelişimleri izlenerek uygun müdahale yöntemleri de belirlenmeye çalışılabilir.

Araştırmaların da ışığı doğrultusunda, okulda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda uzmanlar tarafından önleme ve müdahale programlarının düzenlenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Öğretmenlere sosyal reddedilme yaşayan öğrencilere yaklaşımlarının ve onlara yönelik uyguladıkları yöntemlerin daha etkili ve yapıcı olabilmesi için uzmanlar tarafından eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin, sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin profesyonel yardım alabilmesi için uzman kişilere daha çok yönlendirme yapmaları ve velileriyle daha güçlü iletişim sağlayarak işbirliği içinde olmaları gerekmektedir.

Bu öğrencilerin özgüvenlerinin düşük olduğu çalışmaya katılan öğretmenler tarafından da belirtilmiştir. İhtiyacı olan öğrencilere özgüveni koruma çalışmaları yapılarak öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerine katkı sağlanabilir. Bu konuda okullarda yapılan çalışmaların neler olduğu, nasıl yapıldığı, var olan durumla var olması gereken duruma yönelik ihtiyaç analizi araştırmaları yapılmalı, sonuçlarına göre müdahale çalışmaları yapılarak önlemler alınmalıdır. Bu çalışmalarda sosyal reddedilme yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilerle kaynaşmalarında okulun bütününe kapsayacak etkinlikler düzenlemek ve okulun örtük programını dışlayıcı değil, kapsayıcı bir kültüre dönüştürmek de büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Akın, A., Uysal, R. & Akın, Ü. (2016). Ergenler için Ostracizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 895-904.
- Asher, S. R. 1990. Recent advances in the study of peer rejection. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (pp. 3–14). New York: Cambridge University Press.
- Atıcı, M. (2014). *Sınıfta davranış yönetimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Balay, R, Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (2), 1-24.
- Coie, J. D., Dodge, K. A. & Kupersmidt, J. B. (1990). Peer group behavior and social status. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (pp. 17–59). New York: Cambridge University Press.
- Dierolf, A. (2010). *Ostracism and aggression: Influence of increasing provocation by peers on aggressive behaviour after acute experience of ostracism*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trier Üniversitesi, Trier.
- Dökmen, Ü. (1995). *Sosyometri ve psikodrama*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erden, Münire. (2014). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Çimen Çoşgun, Ü., & Sarı, M. (2016). Reddedilen öğrencilerin sınıftaki davranışlarının, sınıf atmosferine etkilerinin ve bu öğrencilere yönelik öğretmen yaklaşımlarının incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4292-4311. doi:[10.14687/jhs.v13i3.3927](https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.3927)

- Erözkan, A. (2011). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14).
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 104-121.
- Harris, M. J. (2009). *Bullying, rejection, and peer victimization: A social cognitive neuroscience perspective*. New York: Springer.
- Harrist, A. W., & Bradley, K. D. (2003). "You can't say you can't play": intervening in the process of social exclusion in the kindergarten classroom. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(2), 185-205.
- Hatipoğlu-Sümer, Z. (1999). The Effect of Social Skills Training on Perceived Dimensions of Social Skills and Sociometric Status of Primary School Students, *Doktora Tezi*, The Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Howard, A., Landau, S. (2004). Peer rejection: How parents and teachers can help. In A. Canter, L. Paige, M. Roth, I. Romero & S. Carroll (Eds.), *Helping children at home and school II: Handouts for families and educators* (pp. 69-72). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists. Retrieved October, 16, 2016, from <http://www.hamden.org>.
- Leary, M. R. (Ed.). (2001). *Interpersonal rejection*. Oxford University Press.
- Maras, M. A. (2005). *An Evaluation of the Relationship between Peer Rejection and Reciprocated Friendships*. Unpublished doctoral dissertation, Miami University. Retrieved October, 16, 2016, from <https://etd.ohiolink.edu>.
- Wiffley, D. E. (1998). *Interpersonal analyses of buimia: Normalweight and obese*. Unpublished doctoral dissertation, University of Missouri, Columbia.
- Sadık, F., Doğanay, A. (2007). Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlarla İlgili Öğretmen Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1).
- Shaffer, D. (2009). *Social and personality development*. USA: Cengage Learning.
- Sommer, K. (2001). Coping with rejection: ego-defensive strategies, self-esteem, and interpersonal relationships. In Leary, M. R. (Ed.), *Interpersonal rejection* (pp. 167-188). Oxford University Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended English Abstract

While people like social acceptance, they do not like social rejection. Unlike grownups, social rejection can be quite challenging for children in terms of social and psychological aspects and may cause problems such as loneliness, academic failure, and behaviour disorders (Harrist & Bradley, 2003). Studies show that students rejected by their friends can demonstrate undesirable classroom behaviours more frequently (Coie, Dodge, & Kupersmidt, 1990, s. 33). While some of these behaviours such as speaking between the activities, not attending the courses for some time, or being careless can be seen in the non-problematic behaviours category because they do not prevent learning or teaching, behaviours such as walking around, making noise, disturbing friends, and insulting friends are seen as moderate level undesirable behaviours and can affect learning-teaching atmosphere in a negative way (Emmer, Evertson, & Worsham, 1997). Therefore, in situations like these, teachers' approach to socially rejected students is of great importance.

Rejected students are reported to be problematic in terms of academic and social aspects, and thus seen in the risk group (Asher, 1990). Creasey and Hesson-McInnis (2001) state that rejected individuals experience the feeling of worthlessness. Being accepted is of great importance for

individuals so that they can develop positive sense of self. Harris (2009) reports rejection reduces individuals' positive social behaviours and self-control and increases aggression.

Aim

The purpose of this study is to investigate general classroom behaviours of students who experience social rejection, the effects of these undesirable behaviours on the classroom atmosphere, and the methods teachers use for these students. In this regard, the study aims to find answers to the following questions:

1. What are the classroom behaviours of students who experience social rejection?
2. What are the undesirable classroom behaviours of students who experience social rejection?
3. What are the effects of socially rejected students' undesirable classroom behaviours on the classroom environment?
4. What are the methods teachers use to cope with the students who experience social rejection?

Method

This qualitative study was conducted in two schools located in the city of Hatay, in the 2014-2015 education year. The data were collected via interviews from 13 teachers (five male and eight female) and observations on four (two female, two male) students. The teachers to be interviewed were identified according to criterion sampling method. The criteria were teachers' having a student in their class who experience social rejection, having at least three year experience in teaching, and being volunteer to participate in the study. The students to be observed were chosen using sociometry technique. The data collected from semi-structured interviews were analysed using content analysis techniques. Reliability and the validity of the study were enhanced by reliability between the coders, detailed explanations of the steps in the process, and presentation of the results in original utterances, without including any comments.

Findings

This study aims to investigate general classroom behaviors of students who experience social rejection, the effects of these undesirable behaviors on the classroom learning and teaching atmosphere, and the methods teachers use for these students. In line with this purpose, the study utilizes classroom observations and teacher interviews. Analysis of the data obtained from the teachers' interviews demonstrated two themes regarding the socially rejected students' classroom behaviours: "participation in the lesson" and "psycho-social environment". Findings show that frequently demonstrated behaviours of the students who experience social rejection included trying to answer questions they do not know, walking around aimlessly, not doing homework, asking questions unrelated to the lesson, and making other people do homework for them. As for the behaviours frequently demonstrated about the psycho-social environment, they included taking no responsibilities, trying to attract attention, teasing friends, being silent, using physical violence, violating the rules, sitting alone, sitting next to other students without permission, and scribbling on others' homework.

Some of the negative behaviours of these students on learning environments are distracting the attention of the class, preventing the flow of the lesson, being a negative role model for other students, preventing other students' listening to the lesson, disturbing the classroom peace, and causing tension between teachers and students. As for the teachers' approach to these students, they used such techniques as ignoring, warning, giving responsibilities, rewarding/acknowledging, meeting one to one, talking with the parents more frequently than the techniques such as giving a break, tranquilizing, providing psychological counselling or directing to RAM.

Observation results on the behaviours of socially rejected students were collected under the themes "participation in the lesson" and "psycho-social environment". According to observation

results, socially rejected male students tended to demonstrate such behaviours as trying to answer the questions that they do not know, walking around aimlessly, talking about the things that are not related to the lesson, distracting the attention of the class, and dealing with objects that are not related to the lesson more frequently. As for the girls, they demonstrated behaviours such as not listening to the lesson, dealing with objects that are not related to the lesson, not acting with the group, and not wanting to participate in the lesson.

Discussion

Both interviews with teachers and classroom observations indicated that students who experienced social rejection generally demonstrated academically and socially problematic behaviors. These students demonstrated such behaviors as trying to answer questions they do not know, talking about things not related to the lesson, not doing homework, taking no responsibilities, trying to attract attention, teasing friends, and swearing. These results are parallel to the results in some other studies in the literature. Erden defines rejected students as those who would like to establish relationships with their friends but are not accepted by them (2014, s. 35) and reports that these students demonstrate such behaviors as studying alone, having insufficient social relationships, and disturbing others. According to Coie, Dodge and Kupersmidt (1990, p. 33), in comparison to their peers, rejected students are perceived by their teachers as less attentive, more hyperactive, problematic and aggressive; they are seen as students who have insufficient academic success. Coie, Dodge and Kupersmidt define describe these students as those who externalize the problems and show social withdrawal, hyperactivity, aggression (verbal and physical), and guilt. Results about the students who experience social rejection in this study are parallel to the rejected student behaviors reported by Coie, Dodge and Kupersmidt.

Maras (2005, p. 17), in the study on the evaluation of peer rejection and mutual friendship relationship, reports that in comparison to the popular and average peers, all rejected students - regardless the features of their behaviors- lack mutual friendships. Maras emphasizes that the most rejected students are defined as emotionally insulated and states that some of these students are aggressive, some of them are shy, and some of them are both aggressive and shy.

Results of the present study also showed that compared to other students in their class, rejected students could not establish mutual friendships. These students were observed to have many common behaviors, but they were also found to demonstrate behaviors that are completely different from each other. While in the class some of them demonstrated aggressive behaviors, some others preferred being isolated from the class. Actually, people need strong sense of belonging and avoid being rejected. To avoid rejection in social interactions, they would like to be accepted even in minimum levels. When rejection happens, this experience is characterized as an annoying situation (Leary, 2001, p. 3). Therefore, it is very important to help rejected students to cope with this situation and to make them be accepted in their peer groups.

As mentioned above, both interviews and observations showed that rejected students demonstrated negative behaviors in class. These behaviors had negative effects on learning-teaching processes in class. Teachers described the effects of these students' negative behaviors on classroom atmosphere as distracting the attention of the class, preventing the flow of the lesson, being a negative role model for other students, preventing other students' listening to the lesson, disturbing the classroom peace, and causing tension between teachers and students. These findings also parallel to the findings in the literature. Balay and Sağlam (2008) emphasize that although they can be seen in various places, time and frequency, undesired classroom behaviors have negative effects on learning processes. In a similar vein, Atıcı (2014, p.21) reports that the undesired behaviors cause negative and poor learning atmosphere, distract students' attention, and prevent learning and classroom order. Therefore, teachers should explain how students'

undesired behaviors could affect other students psychologically, socially, physically and academically and make them understand what those undesired behaviors could cause (Sadık and Doğanay, 2007).

All the teachers interviewed were found to use various methods for the students who experienced social rejection. They used such techniques as ignoring, warning, giving responsibilities, rewarding/acknowledging, meeting one to one, talking with the parents more frequently than more professional techniques such as giving a break, tranquilizing, providing psychological counselling or directing to RAM (Counseling and Research Center). Actually, rejection indicates loss of a meaningful relationship and end of connection, and its effects go beyond a broken relationship (Sommer, 2001, p. 167). Sommer emphasizes such methods as self-enhancement, self-protection and protection of self-esteem methods in order to help students cope with this situation. Therefore, socially rejected students should be provided with professional help, and teachers- as parallel supporters- should be in cooperation. Socially rejected students could experience this situation due to various reasons. There could be various reasons of social rejection. Hence, as stated by Howard and Landau (2004, p. 70), various intervention strategies should be used considering the individual differences of these students so that their needs could be met more accurately. Once those socially rejected students are identified, the most appropriate intervention strategies are developed and conducted by identifying the needs and skills they have or they do not have.

Howard and Landau mention the necessity of helping students gain social skills and providing social skills trainings to students who have social skills but do not know how to use them. Besides, they recommend teachers and parents to reveal their children's peer relationships and status among peers, have knowledge about their peer relationships, create a strong home-school and parent-teacher communication, meet the school counsellor, and play an active role in social skills training. Findings of the present study revealed that there were limited number of psychological counselors who intervened socially rejected students and teachers who used professional guidance strategies, but majority of the teachers tried to establish a strong parent-teacher communication and improve students' social skills. Howard and Landau (2004, p. 69) state that social rejection is different from the common friendship problems; socially rejected students are not loved by their peers, they are labeled and avoided, and they tend to gain a bad reputation. Asher (1990, p. 4) and Erden (2014, p. 52) highlight that these students are under risk. Therefore, it is concluded that socially rejected students should be given more importance, studies about them should be increased, and professional interventions should be applied for them. According to Dierolf (2010, p.viii), a person's being excluded or experiencing social rejection threatens his/her social attachment and sense of belonging, as a result it causes them to experience irritating and agonizing experiences. Maras (2005, p. 17) highlights that it could be beneficial to provide these students with appropriate prevention or intervention services such as developing social skills and establishing friendships . Doing these kinds of interventions before it is late could have positive effects on their personality development. As stated by Akın, Uysal and Akın (2016), failures experienced in meeting individuals' needs about social relationships might cause destructive effects on their lives.

Conclusion

Findings on teacher interviews showed that frequently demonstrated academic behaviors of the students who experienced social rejection were trying to answer questions they do not know, and talking about things unrelated to the lesson. As for the frequently demonstrated behaviors about the psycho-social environment, they included taking no responsibilities, walking around aimlessly, not doing homework, asking questions unrelated to the lesson, trying to attract attention, and being shy. According to the observation results about socially rejected students, beside the common problematic behaviors shown by both male and female students, there were some problematic

behaviors demonstrated only by male students. Academic behavior problems demonstrated by both male and female students included not listening to the lesson, dealing with objects that are not related to the lesson, not acting with the group, not wanting to participate in the lesson, and not raising hand. Majority of the other problematic behaviors were found to be demonstrated by male students. Teachers who participated in the study stated that undesired behaviors of students who experienced social rejection caused negative effects on the classroom environment and broke the teacher's concentration. On the other hand, they reportedly tried to support the rejected students by increasing their self-confidence, but they rarely used professional techniques such as giving a break, tranquilizing, providing psychological counselling or directing to RAM. Besides, observation results about the classroom behaviors of students who experience social rejection were found to be quite similar to the results obtained from the interviews conducted by teachers

Recommendations

Researchers report that socially rejected students are under risk and they need help (Asher, 1990, p. 4; Erden, 2014, p. 52). Erden further reports that these students require attention and special effort in class. Shaffer (2009, p. 476-478) states that rejected students' social skills should be improved and recommends designing such trainings as "Enhancement and Modeling Therapy", "Social Skills Instruction based on Cognitive Process Approach", and "Academic Skills Training". Sommer (2001, p. 167) recommend socially isolated individuals to use such methods as self-enhancement, self-protection and protection of self-esteem methods in order to cope with this situation. Based on Sommer's and other scientists' recommendations, in and out of class intervention strategies could be developed for students who experience social rejection at school. These strategies could involve classroom teachers, counselors, parents, administrators, and even students themselves so that maximum benefit can be achieved.

This study was conducted in a relatively small group for the description of socially rejected students' states in classroom environment. It did not include the reasons of social rejection. Besides, no interventions were applied for these students. Further studies could be conducted with larger groups and more data could be collected about the reasons of social rejection, which could make it possible to reach more universal findings for eliminating these reasons and helping students who experience social rejection to gain coping behaviors. Besides, longitudinal and experimental studies to be conducted with students who experience social rejection could be quite beneficial. These studies could also include monitoring students' improvement and identifying appropriate intervention methods.

In light of the studies, it is concluded that professional prevention and intervention programs should be designed for students who experience social rejection in line with their needs. Teachers should be provided with professional help so that they can have more effective and constructive methods for students who experience social rejection. Besides, teachers should direct their socially rejected students to receive professional help and they should cooperate with these students' parents by establishing stronger communication with them.

Rejected students' low self-confidence was mentioned by the teachers participating in this study, as well. Students who need so should be provided with trainings on protecting self-confidence to help their social-emotional development. Schools should be investigated in order to explore such issues as what the current situation is, what should be done about it and needs analyses should be conducted to design intervention activities accordingly. In this regard, it is very important to design activities that would entail the whole school and to turn the implicit program of the school into an inclusive culture rather than an exclusive one.